

Hesa Fredrik och konsten att vara förberedd

Berättelse

Fyra gånger om året händer något lite speciellt i Sverige. En hög siren börjar tjuta ute i städer och samhällen. Ljudet kallas i folkmun för "Hesa Fredrik". Det sägs att smeknamnet kommer från 1931, då en journalist tyckte att signalen lät lika hes som han själv. Om det stämmer är inte säkert, men namnet har stannat kvar.

De fyra tillfällena är inget att bli rädd för. Det handlar om ett vanligt test. Sirenerna provas klockan 15.00 den första helgfria måndagen i mars, juni, september och december. Då kontrollerar man bara att de fungerar. Men hör man signalen vid en helt annan tidpunkt kan det vara på riktigt. Då är rådet enkelt och tydligt: gå inomhus, stäng dörrar, fönster och ventilation, och lyssna på Sveriges Radio P4 för att få veta vad som har hänt.

Sirenen är en del av något som kallas VMA, "Viktigt meddelande till allmänheten". Ett VMA används vid olyckor och allvarliga händelser, till exempel en stor brand eller ett farligt utsläpp. Meddelandet sänds på flera sätt samtidigt, så att så många som möjligt ska nås. Det kommer i radio (Sveriges Radio P4) och i tv, som sms till mobiler i ett visst område och via appar som Sveriges Radio och 112 (SOS Alarm).

Bakom systemet står Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, som förkortas MSB. Det är den statliga myndighet som ansvarar för krisberedskap och civilt försvar i Sverige, och den bildades 2009. En av MSB:s mest kända uppgifter är broschyren "Om krisen eller kriget kommer". År 2018 skickades den till omkring 4,8 miljoner hushåll, och i november 2024 delades en ny upplaga ut till Sveriges cirka 5,2 miljoner hushåll.

Broschyren handlar om hemberedskap. Tanken är att man ska kunna klara sig själv en tid om viktiga samhällsfunktioner slutar fungera, till exempel om el eller vatten försvinner. Då är det bra att ha vatten hemma, mat som håller länge, värme i form av filtar och varma kläder, en batteridriven radio och lite kontanter. Det är inga skrämmande råd, utan ett sätt att vara förberedd. Den som kan klara sig själv hjälper nämligen samhället, eftersom resurserna då kan gå till dem som behöver hjälp allra mest, som äldre och sjuka.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
i folkmun	det namn vanliga människor använder, inte det officiella
smeknamn	ett extra, ofta vänligt namn på någon eller något
hes	när rösten låter sträv och svag, t.ex. om man är förkyld
helgfri	en dag som inte är en helgdag
utsläpp	när farliga ämnen kommer ut i luften eller vattnet

ORD	FÖRKLARING
nås	när information kommer fram till någon
myndighet	en del av staten som har ett bestämt ansvar
civilt försvar	det som skyddar samhället och invånarna i en kris
upplaga	alla exemplar av t.ex. en bok eller broschyr som ges ut en gång
hemberedskap	att vara förberedd hemma för att klara sig själv en tid
samhällsfunktion	något viktigt som samhället behöver, t.ex. el och vatten

Läsförståelsefrågor

1. Varför testar man sirenen fyra gånger om året?
 1. För att skrämman människor.
 2. För att kontrollera att den fungerar.
 3. För att fira en högtid.
2. Vad ska man göra om man hör signalen på en annan tid än testtiden?
 1. Gå ut och titta vad som händer.
 2. Gå inomhus, stänga dörrar, fönster och ventilation och lyssna på P4.
 3. Vänta tills ljudet slutar och sedan glömma det.
3. Vad betyder förkortningen VMA enligt texten?
 1. Viktigt meddelande till allmänheten.
 2. Varning mot allt.
 3. Väldigt mycket arbete.
4. Vad säger texten om varför namnet "Hesa Fredrik" kom till?
 1. Det är helt säkert att en journalist gav signalen namnet 1931.
 2. Det sägs att en journalist tyckte signalen lät hes som han själv, men det är inte säkert.
 3. Namnet kommer från en kung som hette Fredrik.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. MSB bildades 2009.
 2. Ett VMA kan komma både i radio, i tv och som sms.
 3. Alla länder i Europa har en siren som heter "Hesa Fredrik".
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Broschyren "Om krisen eller kriget kommer" delades ut i en ny upplaga 2024.
 2. Broschyren säger att man inte behöver ha något hemma.
 3. Hemberedskap betyder att man ska kunna klara sig själv en tid.
7. Texten säger att den som kan klara sig själv "hjälp samhället". Förklara med egna ord hur det hänger ihop.
8. Varför skriver texten "det sägs att" när den berättar om namnet "Hesa Fredrik"? Vad vill den visa med de orden?

Diskussionsfrågor

- Hur varnar man för fara där du kommer ifrån? Finns det sirener, sms, tv eller något annat sätt?

- Texten säger att det är bra att ha vatten, mat, värme och en radio hemma. Vad har du redan hemma, och vad skulle du vilja lägga till?
- Är det lugnande eller oroande att få information om kriser, tycker du? Tänk på både fördelar och nackdelar med att vara förberedd.
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv vad du skulle göra under de första timmarna om elen och vattnet plötsligt försvann i ditt hem.